

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені І. І. МЕЧНИКОВА
ФАКУЛЬТЕТ РОМАНО-ГЕРМАНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ПЕРЕКЛАДУ

ОСНОВИ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ ПЕРЕКЛАДАЧА

МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

до занять та самостійної роботи
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 035 Філологія спеціалізації 035.041
Германські мови та літератури (переклад включно), перша –
англійська, освітньої програми "Переклад з англійської
мови та другої іноземної українською"

ОДЕСА
Букаєв Вадим Вікторович
2024

УДК 811.111'25'271.14 (076)
О-753

Укладач:

О. П. Матузкова, доктор філол. наук, професор, професор кафедри теорії та практики перекладу факультету РГФ ОНУ імені І. І. Мечникова.

Рецензенти:

Н. О. Кравченко, доктор філол. наук, професор, декан факультету романо-германської філології ОНУ імені І. І. Мечникова;

О. В. Григорович, кандидат філол. наук, доцент, доцент кафедри іспанської філології факультету РГФ ОНУ імені І. І. Мечникова.

*Рекомендовано до друку вченою радою
факультету романо-германської філології ОНУ імені І. І. Мечникова
Протокол № 6 від 21 грудня 2023 р.*

О-753

Основи професіоналізму перекладача : метод. посібник до занять та самостійної роботи для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 035 Філологія спеціалізації 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська, освітньої програми "Переклад з англійської мови та другої іноземної українською" / уклад. О. П. Матузкова. Одеса : видавець Букаєв Вадим Васильович, 2024. 64 с.

Методичний посібник до практичних занять та самостійної роботи містить рекомендації, інструкції, поради для виконання практичних завдань та самостійних робіт. Він також може бути корисним для широкого кола осіб, які удосконалюють свої навички в галузі теорії та практики перекладу та знання англійської мови.

УДК 811.111'25'271.14 (076)

ПЕРЕДМОВА

Цей методичний посібник розроблено спеціально для викладачів та здобувачів-бакалаврів, що навчаються за ОП «Переклад з англійської мови та другої іноземної українською» в Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова.

Матеріали посібника спрямовані на формування у здобувачів теоретичних знань та вироблення практичних навичок з основ перекладацького професіоналізму.

Правильний переклад – це результат не тільки досконалого володіння мовами, але й, насамперед, знання законів теорії та практики перекладу, що дозволяє виробити вірну стратегію перекладу. Вміле дотримання таких «законів» і відрізняє професійний переклад від адекватного або навчального. Під час пошуку перекладацьких рішень і виборі оптимального варіанту професійний перекладач повинен чітко знати вимоги, що висуваються до його/ її перекладацької діяльності й до тексту перекладу. Водночас він/ вона керуються насамперед теоретично обґрунтованими аргументами, відпрацьованими практичними навичками й потім уже покладаються на свою інтуїцію. Уміння знаходити й застосовувати на практиці такі аргументи передбачає наявність певної теоретико-методологічної бази.

Основною метою представленого методичного посібника є формування загальних та фахових компетентностей у здобувачів, поглиблення їхньої теоретичної бази та вироблення основ професіоналізму перекладача.

Посібник розроблено у відповідності з вимогами робочої програми з дисципліни «Основи професіоналізму перекладача» для здобувачів першого (бакалаврського) ступеню вищої освіти в Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова. Навчальна дисципліна «Основи професіоналізму перекладача» входить до циклу перекладознавчих дисциплін, що формують перекладацьку базу студентів. Ця програма становить собою стислий курс особливостей складових професіоналізму перекладача. У цьому курсі викладені основні складові перекладацької майстерності, а також професійний кодекс та надійність перекладача. Крім того увагу приділено перевагам та недолікам професії перекладача, стратегіям боротьби з буквалізмом. Повний курс з цієї дисципліни розрахований на 90 академічних годин та триває один семестр навчання.

Практичні вправи вимагають від здобувачів не просто запам'ятати та відтворити подану теорію в темах, а й проаналізувати та критично оцінити можливість її застосування в кожному окремому випадку. Відповідно до вимог програми, деякі завдання розраховані на самотійну роботу, зокрема

на систематизацію додаткових теоретичних джерел, критичне осмислення пропонованих для аналізу прикладів тощо.

Наприкінці представленого методичного посібника міститься список використаних джерел.

Цей посібник – плід більш ніж двадцятирічного досвіду викладання теорії і практики перекладу у вищій школі. Сподіваємося, що він виявиться корисним для майбутніх перекладачів, а також для спеціалістів, які мають відношення до перекладацької діяльності та прагнуть бути в курсі сучасних тенденцій у сферах їхньої спеціалізації, а також усім тим, хто цікавиться перекладом та практичним вивченням мов.

ТЕМА 1

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ПРОФЕСІЇ ПЕРЕКЛАДАЧА

Професія перекладача: переваги

1. Престижна, соціально значуща, цікава, творча робота.
2. Великий попит на державних та приватних підприємствах. Безліч варіантів працевлаштування.
3. Високий зарібок кваліфікованого перекладача (у середньому перекладач в Україні заробляє 20000 грн).
4. Постійне пізнання чогось нового.
5. Можливість працювати дистанційно за гнучким графіком.
6. Можливість працювати в міжнародних проектах, для закордонних роботодавців, подорожі до інших країн.
7. Перспективи кар'єрного зростання.
8. Можливість самореалізації в будь-яких галузях: письмовий переклад, перекладач-синхроніст, послідовний переклад, художній переклад, переклад фільмів, відеоігор, веб-сторінок, цільових сторінок, туристичні фірми, сфера готельного бізнесу, журналістика.
9. Можливість спілкуватися з різними людьми та вивчати культури інших країн.
10. Від професіоналізму перекладача часто залежить сприятливий результат переговорів.

Професія перекладача: недоліки

1. Складна та відповідальна робота.
2. Непомітна та підневільна професія.
3. Необхідність сталого розвитку. Потрібно постійно удосконалювати свої професійні навички.
4. Невисокі зарплати на старті кар'єри.

5. Не завжди нормований робочий графік, особливо під час відряджень.
6. Нестабільне завантаження у різні місяці, обсяг перекладів може відрізнятися у кілька разів.
7. Іноді зневажливе ставлення як до обслуги.

ТЕМА 2

ОСНОВНІ СКЛАДОВІ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ ПЕРЕКЛАДАЧА-ПОЧАТКІВЦЯ. ПРОФЕСІЙНИЙ КОДЕКС ТА НАДІЙНІСТЬ ПЕРЕКЛАДАЧА

Основні складові професіоналізму перекладача-початківця

1. Дотримання професійного кодексу.
2. Надійність.
3. Висока ерудиція та широка освіченість:
 - 3.1. Знання Біблії та біблеїзмів;
 - 3.2. Знання класичної міфології;
 - 3.3. Знання творчості найвидатніших письменників .
4. Вільне та творче володіння рідною мовою.
5. Знання реалій країни досліджуваної мови та способів їх перекладу.
6. Вміння долати перекладацький буквалізм.
7. Професійне захоплення. CPD або безперервний професійний розвиток.
8. Психологічна підготовка та витримка.
9. Вміння знаходити вихід з типових неприємних ситуацій усного перекладу.
10. Цифрова компетентність.

Професійний кодекс перекладача

Частина 1. Особистість перекладача

Стаття 1. Знайте собі ціну. Перекладач не має погоджуватися на умови, що принижують його професійну та людську гідність; але й не може вимагати надвисокої винагороди за виконувану роботу.

Стаття 2. Жодні зовнішні та особисті обставини не можуть впливати на якість роботи. Ані зовнішні чинники, ані особисте ставлення

перекладача до текста або клієнта не мають стати причиною неякісного виконання роботи.

Стаття 3. Дотримуйтесь загальноприйнятих правил етикету. Дотримання етичних норм ситуації перекладу істотно впливає на результат. Від перекладача насамперед вимагається дотримання етики спілкування.

Стаття 4. Удосконалюйтесь. Постійно підвищуйте кваліфікацію, професійну майстерність, розширюйте та поглиблюйте ерудицію у різних галузях знання. При цьому, по можливості, спеціалізуйтеся на одному напрямку (право, фінанси, медицина).

Стаття 5. Толерантність. Перекладач має поводитися нейтрально, об'єктивно і неупереджено в будь-якій ситуації. Перекладач не може підтримувати політику дискримінації щодо статі, фізичних недоліків, раси, кольору шкіри, національної приналежності, віку, релігійних чи політичних переконань.

Частина 2. Стосунки з клієнтом

Стаття 5. Дотримуйтесь витримки та холонокровності. Перекладач не має права через висловлювання, емоційно або в інший спосіб реагувати на висловлене особою, яку він перекладає. Перекладач повинен дотримуватись меж повноважень – не давати поради, рекомендації, не висловлювати власну думку людям, яких він перекладає. Перекладач не має емоційно реагувати на індивідуальні дефекти у вимові оратора і не повинен їх відтворювати.

Стаття 6. Поважайте свого клієнта. Перекладач повинен ставитись до клієнта шанобливо незалежно від того, є він постійним чи тимчасовим. Рекомендується будувати з кожним клієнтом довірчі стосунки, будьте максимально уважні та відкриті з ним; це стане запорукою неодноразового звертання по вашу допомогу.

Частина 3. Текст, що підлягає перекладу

Стаття 7. Текст недоторканий. Перекладач не має права на власний розсуд змінювати зміст і склад тексту під час перекладу, і навіть скорочувати чи розширювати його, якщо інше не передбачено домовленістю з клієнтом.

Стаття 8. Конфіденційність. Інформація, отримана у процесі перекладацької діяльності, не підлягає розголошенню. Незалежно від наявності угоди про нерозголошення, перекладач не має розголошувати інформацію, що стала йому відомою через професійну діяльність, без нагальної необхідності.

Стаття 9. Підготовка до перекладу. Якщо потрібно перекладати текст, тематика якого відома – підготуйтеся: складіть власний робочий словник-тезаурус, проконсультуйтеся з фахівцем.

Стаття 10. Не можете – не беріться. Перед тим як перекладати, оцініть відповідність майбутнього завдання вашій готовності та вмінню його виконати. Якщо сумніваєтеся – краще відмовтеся. Ви ризикуєте втратити одного клієнта, проте збережете репутацію.

Стаття 11. Запитуйте та виправляйте помилки. Перекладач повинен сигналізувати про факти нерозуміння вихідного тексту, а не приховувати їх: ставте уточнюючі запитання, просіть повторити, пояснити незрозумілі фрагменти тексту.

Частина 4. Відносини з колегами та робота в команді

Стаття 12. Допмагайте та просіть допомоги. Не скупіться ділитися досвідом з молодими перекладачами та колегами, які потребують ваших знань. Не бійтеся просити допомоги у колег.

Стаття 13. Не переходьте дорогу своєму колезі. Пам'ятайте: людські стосунки дорожчі за ринкові відносини, не переступайте межу здорової конкуренції: клієнтів всім вистачить.

Стаття 14. Вчіться працювати у команді. Командні відносини будуються на принципах толерантності та взаємоповаги. Не намагайтеся

перебрати на себе роботу колег, але й не перекладайте свої обов'язки на інших.

Надійність перекладача

I. Надійність щодо тексту

1. **Увага до деталей.** Перекладач ретельно аналізує контекстуальні особливості будь-якого використаного ним слова чи висловлювання.

2. **Розуміння потреб замовника.** Перекладач уважно слухає вказівки замовника щодо типу потрібного йому перекладу, швидко й повноцінно сприймає їх, прагнучи точно і водночас гнучко слідувати їм.

3. **Дослідження.** Перекладач не оминає слів, перекладу яких він не знає, використовуючи розпливчасті формулювання або залишаючи в тексті знаки питання, натомість проводить ретельне дослідження, звертаючись до довідкової літератури, Інтернету.

4. **Перевірка.** Перекладач ретельно перевіряє свою роботу і у разі сумнівів (наприклад, коли переклад здійснюється нерідною мовою), перш ніж віддавати переклад замовнику, направляє його на перевірку до експерта.

II. Надійність щодо клієнта

5. **Гнучкість.** Перекладач готовий виконати переклад у тій галузі, в якій він не спеціалізується, з мов, якими він не володіє вільно, у спосіб, яким він раніше не користувався. При цьому перекладач має оцінити, з яким новим завданням він упорається, а від якого краще чемно відмовитися, оскільки воно не в межах його компетенції.

6. **Обіцянки.** Перекладач повинен чітко знати свої можливості, графік та режим роботи, щоб давати замовникам лише здійсненні обіцянки щодо термінів виконання роботи. Якщо ж певні обставини не дозволяють йому зробити роботу вчасно, він або передмовляється із замовником, або забезпечує виконання перекладу іншим перекладачем.

7. **Доброзичливість.** Перекладач має бути доброзичливим і готовим прийти на допомогу як при телефонному, так і при особистому спілкуванні.

8. **Конфіденційність.** Перекладач не має повідомляти стороннім особам конфіденційну інформацію, отриману під час перекладу або переговорів.

III. Надійність у технічному відношенні

У перекладача має бути сучасний комп'ютер, остання версія Microsoft Word, високошвидкісний доступ до Інтернету, програма ТМ (Translation Memory – накопичувач перекладів), інші САТ.

ТЕМА 3

БІБЛІЯ ТА БІБЛЕЇЗМИ

Знамениті уривки з Біблії

TEN COMMANDMENTS

1. I'm the Lord thy God, thou shalt have no other gods before me.
2. Thou shalt not make unto thee any graven image...
3. Thou shalt not take the name of the Lord thy God in vain.
4. Remember the sabbath day, keep it holy. Six days shalt thou labour, and do all thy work. But the seventh day is the Sabbath of the Lord thy God.
5. Honour thy father and thy mother: That thy days be long upon thy land.
6. Thou shalt not kill.
7. Thou shalt not commit adultery.
8. Thou shalt not steal.
9. Thou shalt not bear false witness against thy neighbour.
10. Thou shalt not covet thy neighbour's house, thou shalt not covet thy neighbour's wife.

ДЕСЯТЬ ЗАПОВІДЕЙ

1. Я Господь Бог твій, нехай не буде у тебе інших богів, крім мене.
2. Не сотвори собі куміра.
3. Не вимовляй даремно імені Господа твого.
4. Пам'ятай день суботній, щоб святити його! Шість днів працєю і роби всю працю, а день сьомий субота для Господа Бога твого.
5. Шануй свого батька та матір свою, щоб довгі були твої дні на землі!
6. Не вбивай.
7. Не чини перелюбу.
8. Не кради.
9. Не свідкуй неправдиво на ближнього свого.
10. Не жадай дому ближнього свого, не жадай жони ближнього свого...

THE LORD'S PRAYER

Our Father which art in heaven,
hallowed be Thy name.
Thy kingdom come.
Thy will be done on earth as it is in heaven.
Give us this day our daily bread.
And forgive us our debts, as we forgive our debtors.
And lead us not into temptation,
but deliver us from evil:
For thine is the kingdom, and the power, and the glory,
for ever. Amen.

ОТЧЕ НАШ

Отче наш, що єси на небесах,
Нехай святиться ім'я Твоє,
Нехай прийде Царство Твоє,
Нехай буде воля Твоя,
як на небі, так і на землі.
Хлеб наш насущний дай нам сьогодні,
і прости нам провини наші,
як і ми прощаємо винуватцям нашим.
І не введи нас у спокусу,
Але визволи нас від лукавого.
Бо Твоє є царство, і сила, і слава
Навіки. Амінь.

SEVEN DEADLY SINS

1. Pride – гординя,
2. Envy – заздрість,
3. Gluttony – обжерливість,

4. Lust – хтивість,
5. Wrath(anger) – гнів,
6. Greed – жадібність,
7. Sloth – лінощі.

SEVEN CAPITAL VIRTUES

1. Humility – смиренність (скромність),
2. Meekness – лагідність,
3. Charity – милосердя (любов, поблажливість),
4. Chastity – цнотливість,
5. Moderation – помірність,
6. Zeal –старанність,
7. Generosity – щедрість.

БІБЛЕЇЗМИ

1. Священе писання - The Holy Scripture
2. Біблія – The Bible, The Book of Books
3. Старий Завіт - Old Testament
4. Новий Завіт – New Testament
5. Іудейська Біблія – Hebrew Bible
6. Арамейська мова – Arameic language
7. Книга Закону, Тора – Torah, The Law
8. Мойсей – Moses
9. П'ятикнижжя – The Pentateuch
10. Буття –Genesis
11. Вихід – Exodus
12. Левіт – Leviticus
13. Числа – Numbers
14. Второзаконня, Повторення Закону – Deuteronomy
15. Пророчі книги –The Prophets

16. Історичні книги – The Writings
17. Псалтир – The Book of Psalms
18. Євангеліє – the Gospel
19. Євангелія від Матвія, від Марка, від Луки, від Івана – the Gospel of Matthew Mark, Luke, John
20. Нехай буде світло –Let there be light
21. За образом нашим, та подобі нашій –In our image, after our likeness
22. Кадик – Adam's apple
23. Заборонений плід – forbidden fruit
24. Смоковиця, інжир, фігове дерево – fig
25. Фіговий листок – fig leaf
26. Вавилон –Babylon, Babel
27. Земля обітована – promised land
28. Ганебний метал –filthy lucre
29. Земля, де тече молоко та мед, країна достатку, молочні річки, кисільні берега – the land of milk and honey
30. Офірний (жертвний) цап – scapegoat
31. Пустеля – wilderness
32. Побачити землю, розібратися в обстановці – to spy out the land
33. Пастирство –ministry
34. Воскресіння –Resurrection
35. Розп'яття – crucifixion
36. Реки Вавилону (далеко від дому, туга за домівкою) – Rivers of Babylon
37. The Ten Plagues of Egypt – кари Єгипетські, жахливі напасті, біда за бідую
38. Let my tongue cleave to the roof of my mouth – Нехай у мене відніметься / відсохне язик
39. Golden calf – золоте теля, прагнення до грошей і багатства
40. writing on the wall – написи на стіні, грізне застереження

41. Manna from heaven – манна небесна, дар з небес, несподіваний порятунок
42. Jacob's Ladder – Сходи Якова, дорога на небеса
43. The Great Deluge – Великий (Всесвітний) Потоп
44. Juda's kiss – Поцілунок Юди
45. Святий Єронім – St. Jerome
46. Вульгата – The Vulgate
47. Біблія короля Якова – King James' Bible
48. And why do you see the mote in thy brother's eye, but do not see the beam in your own eye? – Чого ж в оці брата свого ти заскалку бачиш, колоди ж у власному оці не чуєш?
49. No man can serve two masters – God and Mammon – Ніхто не може служити двом панам – Богу і Маммоні, тобто, сидіти на двох стільцях.
50. Noah's Ark – Ноїв ковчег
51. Do oxen low when mangers are full – Хіба ревуть воли як ясла повні
52. Prodigal son – Блудний син

ТЕМА 4

БІБЛІЯ ТА ПЕРЕКЛАД

Діяльність з перекладу текстів Святого Письма відображає процес поширення християнства по всьому світу. До жовтня 2016 року Біблія перекладена частково або повністю 3223 мовами. З іншого боку, переклади Біблії були не лише розповсюджувачами християнських ідей, а й головним механізмом становлення писемних мов.

Крім поширення християнства та становлення писемності практично всіх мов, переклади Біблії, множинні у просторі та часі, вплинули на розвиток теорії та практики перекладу (множинність перекладів – переклад одного й того ж твору різними авторами та в різний час). За великим рахунком історія теорії перекладу та його основних проблем відображають шляхи підходу до перекладу Біблії: буквальний / вільний / точний тощо.

В історії перекладу Біблії виділяють три етапи: стародавній, середній та сучасний.

Стародавній період

Стародавній період починається від першого перекладу Біблії європейськими мовами. У цей час здійснюються, редагуються, критикуються, порівнюються переклади Біблії грецькою та латиною.

Найперший з найбільш славетних перекладів Біблії відноситься до III століття до н.е. Це переклад перших 5-ти книг Старого Заповіту з *давньоєврейської на грецьку*, відомий під назвою **Септуагінта** (*Septuagint*), тобто переклад сімдесяти старців або у слов'янській богословській традиції «переклад сімдесяти тлумачів». Цей переклад здійснювався між 250 та 150 рр. до н.е. в Олександрії.

Септуагінта відіграла значну роль в історії європейської цивілізації:

1. Септуагінта була першим перекладом давньоєврейського тексту європейською мовою.

2. Якщо вірити легенді, це була перша із зафіксованих історією спроб колективного перекладу.

3. Септуагінта стала першим джерелом-посередником для подальших перекладів Біблії різними мовами Європи. Так, вона послужила джерелом першого перекладу латинською мовою. Саме з неї було зроблено перший переклад на церковнослов'янську Кирилом та Мефодієм.

4. Ранняхристиянська церква, мовою богослужінь якої була грецька, використовувала Септуагінту як Біблію, і досі цей переклад Старого Заповіту вважається стандартизованим у Грецькій ортодоксальній церкві.

5. Септуагінта – приклад буквального перекладу, сповненого кальками з давньоєврейської мови. Проте в ній також спостерігається і різноманітність перекладацьких прийомів та зародки відносної свободи у виборі еквівалентів: реструктурування тексту, культурне перенесення, заміна метафори іншою метафорою, підбір співзвучних слів, ритмізація тексту. Перекладачі не просто сліпо копіювали текст, як цього вимагали тодішні канони перекладу (сам Бог не бажав, щоб деякі фрагменти були доступні всім), але все-таки прагнули наблизити текст перекладу до відповідних норм мови перекладу. Але переважно панував буквалізм.

6. Септуагінта використовувалася, хоч і не була єдиним і головним джерелом, і за іншого відомого перекладу давнини – нової латинської версії Старого Заповіту, зробленого наприкінці IV століття Єронімом.

Вульгата. Єронім. Святий Єронім (St. Jerome) – видатний теолог, філолог і письменник раннього Середньовіччя, який зробив значний внесок в історію світової релігії та культури. Він переклав Біблію латиною і цей переклад наприкінці Середніх віків, отримав назву Вульгата (*Vulgate*) – від латинської *Biblia Vulgata* – «Загальноприйнята Біблія», тобто видання для загального користування, народне.

Проблеми, з якими стикався Ієронім у перекладі Біблії, є загальними для будь-якого перекладача:

1. Проблема розшифровки та розуміння вихідного тексту – **герменевтичний аспект**. Герменевтика – мистецтво тлумачення, інтерпретації та розуміння текстів класичної давнини.

2. Проблема пошуку засобів вираження у мові перекладу – **лінгвістичний аспект**.

3. Проблема вибору єдино вірного перекладацького рішення – **власне перекладацький аспект**.

Також у другій половині IV століття вестготським ченцем Вульфілою було зроблено переклад Біблії готською мовою. **Готська Біблія** – перший літературний переклад однієї з версій Септуагінти германською (готською) мовою. Завдяки цьому перекладу на основі знаків грецького, італійського та почасти рунічного алфавітів був створений готський алфавіт, оскільки письмової готської мови не існувало. Також у цей період Біблія була перекладена **вірменською та грузинською мовами**. У 1380 р. професор Оксфорда Джон Вікліф зробив перший переклад Вульгати **англійською**.

Середній етап

Середній етап починався від Середніх віків і тривав аж до середини XX століття. Цей період характеризується насамперед двоїстим ставленням до перекладу текстів Святого Письма. З одного боку – відомим пієтетом перед Книгою Книг, а з іншого – бажанням зробити Біблію зрозумілою кожній людині.

Середній період також знаменується становленням нових європейських мов при перекладі Біблії.

Переклад Біблії **Мартіном Лютером** у XVI столітті став одним із світових шедеврів біблійного перекладу, що вплинув на розвиток перекладацької практики не тільки в Німеччині, а й у всій Європі.

Ключова роль, яку переклад Лютера зіграв в історії світової цивілізації та перекладознавства:

1. Лютер продовжив традиції Єроніма – перекладати слова, а не смисли.

2. Заслуга Лютера полягала не стільки в тому, що він зробив перший повний переклад Біблії німецькою мовою (до нього вже існувало чимало верхньонімецьких та нижньонімецьких перекладів Біблії), скільки в тому, якою мовою він її переклав. Лютер пропонував робити переклад Біблії зрозумілим і знайомим будь-якій людині, тобто орієнтуватись на норми **загальнонародної мови**.

3. Свою перекладацьку стратегію Лютер обґрунтував і пояснив сучасникам у трактаті «Послання про переклад», яке, разом із «Листом до Паммахія» Єроніма увійшло до золотого фонду теорії та практики перекладу.

4. Новий переклад Біблії став основною опорою Реформації християнської римо-католицької церкви (протестантизм і лютеранство в Німеччині, англіканський протестантизм в Англії, пресвітеріанство в Шотландії, кальвінізм у Швейцарії, гугенотство у Франції).

5. Нові принципи перекладу, орієнтовані на повне, самостійне розуміння тексту і перекладачем, і читачем, поширилися дуже швидко і на переклади Біблії з латини в інших країнах Європи. В Англії з'являються переклади Вільяма Тіндейла (Вільяма Тіндла) та «Авторизована версія» або «**Біблія короля Якова**».

У 1561 році виходить перший український переклад біблійного тексту – знамените **Пересопницьке Євангеліє**, на якому сьогодні складають присягу новообрані керманичі України. Книга написана староукраїнською мовою з домішками церковнослов'янської. Першим спробу перекласти частину Святого Письма **розмовною народною** мовою у 1842 році здійснив Маріян Шашкевич. Повний переклад Біблії українською з мов оригіналу розпочав у 1860 році письменник **Пантелеймон Куліш** разом з науковцем Іваном Пулюєм.

Сучасний етап

Сучасний етап триває від середини XX століття. Завдяки діяльності біблійних товариств на 2016 рік Священне Писання було перекладено

повністю або частково більш ніж на 3000 мов. Мета всіх перекладів Біблії одна – зробити текст Книги Книг зрозумілим та доступним сучасному читачу.

2020 року виходить шостий **повний український переклад** Біблії з підзаголовком «сучасний переклад». У цьому перекладі, який здійснювався 27 років під керівництвом доктора богослов'я Рафаїла Турконяка, старозавітна частина перекладена з єврейського масоретського тексту, а новозавітна – з грецького. У новинці команда перекладачів намагалася скоротити відстань між текстом, написаним тисячі років тому, і сучасним читачем: вони намагалися дотримуватися умовної золотієї середини, яку можна висловити в такий спосіб: перекладати слід буквально наскільки можливо, і разом з тим вільно, у межах потреби.

У сучасних перекладах Біблії переважають два підходи: філологічний та лінгвокультурологічний.

Філологічний похід. Сучасні перекладачі не тільки прагнуть зробити тексти перекладів зрозумілими сучасному читачеві, орієнтуючись під час передачі змісту на норми мови перекладу, а й перекладають Біблію як художній твір, створюючи художній твір мовою перекладу. Разом із перекладами відбувається становлення загального перекладознавства як самостійної наукової дисципліни.

Останніми десятиліттями в англomовному біблійному перекладі конкурували дві основні теорії – **теорія буквального перекладу** (теорія формальної еквівалентності; так, так, вона нікуди не поділася і, в деяких випадках працює) і **теорія смислового перекладу** (теорія динамічної або функціональної еквівалентності), автором якої є відомий біблійний перекладач, лінгвіст, організатор перекладу Біблії на десятки великих і малих мов Юджин Найда. Прихильники першої кажуть, що необхідно якнайточніше зберегти формальну структуру мови джерела. Прихильники другої теорії наголошують на необхідності створення еквівалентного значення мовою перекладу, незалежно від форми тексту вихідною мовою:

адже якщо не піклуватися про сприйняття тексту сучасним читачем, то навіть за наявності високих літературних та лінгвістичних переваг переклад буде невдалим. Адекватність перекладу, згідно з Найдою, оцінюється розумінням читача. І тому не випадково, що останніми десятиліттями широко застосовувалася саме ця теорія.

Лінгвокультурологічний підхід. Реалії юдейсько-грецького життя стародавніх християн зазнають культурного перенесення – архаїзми (застарілі слова) та історизми (слова, що позначають застарілі предмети) замінюються сучасними словами, а також національно-культурною лексикою, властивою певному народу.

ТЕМА 5

ЗНАННЯ КЛАСИЧНОЇ МІФОЛОГІЇ

Перекладач, як філологічна особистість із широкою ерудицією, зобов'язаний знати класичну міфологію – слова та висловлювання, які часто, прямо чи опосередковано, цитуються у газетно-журнальних, публіцистичних і художніх текстах, а також у виступах. Наведу лише декілька прикладів з цього річних українських медіа:

- 1. РФ – це колос на глиняних ногах.*
- 2. Росія відкриває скриню Пандори.*
- 3. Учений з Китаю відкрив скриню Пандори, відредагувавши (design) ДНК двох немовлят.*
- 4. Випущено скриню Пандори передвиборчих обіцянок.*
- 5. Визнання анексії України Путіним відкриє скриню Пандори в усьому світі для агресорів.*
- 6. Припинення видачі віз росіянам – це ахілсова п'ята Росії. Це те, чого вони справді бояться.*
- 7. Як нам вибратися з Прокрустового ложа виборчої вакханалії?*
- 8. Геркулесові стовпи корупції.*
- 9. Ми ведемо війну на виснаження – так само, як греки і троянці.*
- 10. Будь-які договори з Росією – це історія про Троянського коня та данайців.*
- 11. Угорщину вважають у ЄС троянським конем Росії.*
- 12. Зменшення втрат України у війні та збільшення втрат РФ – це найкращий метод тиску на путінському колосі, який розмахує ядерною дубиною, але хитається на глиняних ногах.*
- 13. «Ахілсова п'ята» дамби Каховської ГЕС була глибоко всередині конструкції.*

Вправа 1. Перекладить вищенаведені речення англійською.

Вправа 2. Перекладіть міфологізми англійською, вкажіть метафоричне значення, розкажіть відповідні міфи:

1. Скриня Пандори
2. Ахілесова п'ята
3. Прокрустове ложе
4. Вакханалія
5. Геркулесові стовпи
6. Авгієві стайні
7. Нить Аріадни
8. Дзуликий Янус
9. Канути в Лету
10. Сізіфова праця
11. Гордіїв вузол
12. Розрубати Гордіїв вузол
13. Піррова перемога
14. Пальма першості
15. Яблуко розбрату
16. Дамоклів меч
17. Панацея
18. Перейти рубікон

ТЕМА 6

ЗНАННЯ ТВОРЧОСТІ НАЙВИДАТНІШИХ ПИСЬМЕННИКІВ

Найбільш цитованим письменником в англomовних виданнях є **Шекспір** (*Shakespeare*). І не тільки через те, що він класик. Але й тому, що англійська мова збагатилася завдяки не тільки Біблії, але й через творчість цього геніального драматурга. Експерти називають два джерела сучасної англійської ідіоматики – Біблію короля Якова і Шекспіра. Шекспір – найцитованіший автор, слова і вислови, іноді й цілі фрази з Шекспіра зустрічаються у мовленні людей, які навіть його не читали.

Борис Джонсон, відомий британський політик і письменник описує цивілізаційне значення Шекспіра для англійців і англійської мови у своїй книзі «*The Spirit of London*»: *Shakespeare is the greatest hero and ambassador the English language has ever known. He is our single biggest cultural contribution to the world, our riposte to Beethoven and Michelangelo – and a pretty effective response he is, too. He is our greatest quarry of words and characters and predicaments. He is the one author we can truly call universal. He is our Homer (Johnson, 107).*

Б. Брайсон, відомий американський письменник, журналіст, публіцист у своїй книзі «*Mother tongue*» також зазначає: *No one in any tongue has ever made a greater play of his language. He happily and variously used nouns as verbs, as adverbs, as substantives, and as adjectives – often in ways they had never been employed before. He created expressions that could not grammatically have existed previously – such as “breathing one’s last” and “backing a horse”.*

As a phrasemaker there has never been anyone to match him. Among his inventions: one fell swoop, in my mind’s eye, more in sorrow than in anger, to be in a pickle, bag and baggage, vanish into thin air, play fast and loose, go down the primrose path, the milk of human kindness, remembrance of things past, the sound

and the fury, to be or not to be, salad days, cold comfort, flesh and blood, and on and on and on and on. And on (Bryson, 57).

Р. Кіплінг – «співак британського імперіалізму», англійський письменник, поет і новеліст, перший англієць – лауреат Нобелівської премії з літератури 1907 р. Найанглійськіший з усіх англійських письменників, який, згідно з Вікіпедією, зробив великий внесок у скарбницю англійської мови. Автор «Книги джунглів» та «Ріки Тікі Таві».

У нас найбільш відомою і цитованою є цитата «*Захід є захід, схід є схід, і разом їм не зійтися*» з відомої в Англії поеми «Балада про Схід і Захід». Цю цитату використовують, коли хочуть підкреслити непримиренні протиріччя двох сторін. Наведу цитату з оригіналу та її переклад:

THE BALLAD OF EAST AND WEST

*Oh, East is East and West is West, and never the
twain shall meet,*

*Till Earth and Sky stand presently at God's great
Judgement Seat;*

БАЛАДА ПРО СХІД І ЗАХІД

*Захід є Захід, а Схід є Схід. І їм не зійтися вдвох,
Допоки Землю і Небеса на Суд не покличе Бог;*

(переклад Максима Стрихи).

Проте багато людей забувають про продовження цієї поеми, яке докорінно змінює смисл цитати. Ось так закінчується поема:

*Oh, East is East and West is West, and never the
twain shall meet,*

*Till Earth and Sky stand presently at God's
great Judgement Seat;*

*But there is neither East nor West, Border, nor
Breed, nor Birth,*

*When two strong men stand face to face, tho' they
Come from the ends of the earth!*

*Захід є Захід, а Схід є Схід. І їм не зійтися
вдвох,
Допоки Землю і Небеса на Суд не покличе Бог;
Та Сходу і Заходу вже нема, границь нема
Поготів,
Як сильні стають лицем у лице, хоч вони із
Різних світів!*

Ще одна фраза, яка дуже часто вживається в нашому повсякденному та медійному дискурсі: «Боротися, шукать, знайти та не здаватись» - *To strive, to seek, to find, and not to yield*. Цей хрестоматійний вірш «Улісс» поета Альфреда, лорда Теннісона, написаний 1833 року, відомий багатьом британцям.

*Є рух землі й небес; такі, як є, ми є;
Герої ми, однакові серця;
Б'є доля й час, і всупереч, в нас сила є
Боротися, шукать, знайти та не здаватись! (перекл. Гліб Лукінов)*

Вправа 1. Вивчить нижченаведені найбільш відомі вирази У. Шекспіра:

Найбільш відомі вирази У. ШЕКСПІРА

HAMLET

1. In my mind's eye В очах душі моєї, в уяві, подумки
2. to the manner born Урождений, звиклий з пелюшок (к), у нього це в крові
3. brevity is the soul of wit стислість — розуму душа, стислість – сестра таланту
4. more in sorrow than in anger Скоріше смуток на виду, ніж гнів
5. Alas! Poor Yorick. Гай-гай, бідний Йоріку (слова, вимовлені Гамлетом, коли він знайшов череп Йорика – королівського блазня).
6. Get thee to a nunnery Иди в черниці (фраза Гамлета, звернена до Офелії).
7. Neither a borrower, nor a lender be Не позичай нікому і ні в кого (порада Полонія своєму сину).
8. Something is rotten in the state of Denmark Підгнило щось в данському королівстві.
9. The lady doth protest too much Ця жінка, по-моєму, забагато обіцяє. Ці слова вимовляє мати Гамлета, переглядаючи виставу, в якій королева запевняє, що у разі смерті короля, вона ніколи не вийде заміж.
10. There are more things in heaven and on earth, Horatio На небі й на землі багато чого є, Горацію.

OTHELLO

11. a foregone conclusion Майже вирішена справа, заздалегідь прийняте рішення, заздалегідь відомий результат, упереджена думка
12. to wear one's heart upon one's sleeve Не вміти приховувати своїх почуттів, не бути стриманим
13. tis (its) neither here nor there Висловлене недоречно, це не суттєво. П. Палажченко пропонує варіант "не з тої опери"
14. One that loved not wisely but too well Ця людина кохала безмірно й нерозважливо

MACBETH

15. at one fell swoop - одним ударом, одним махом, в один момент, одразу
16. sound and fury - Гучні але порожні слова. У перекладі відомого роману Фолкнера "Sound and Fury" – "Шум і люті" у "Несистематичному словнику" П. Палажченко вживання має два значення: "багато галасу з нічого" та "надзвичайні пристрасті, драматичні події".
17. tomorrow and tomorrow and tomorrow - Завтра, завтра, завтра ... один з найвідоміших рядків з монологу Макбета.

18. Lay on, Macduff	Макдуф, почнемо. Цими словами Макбет в кінці п'єси викликає на двобій свого ворога і гине. У сучасному мовленні часто з гумором вживається фраза “lead on, Macduff”, коли просять когось вказати шлях
19. Out, damned spot!	Згинь, клята пляма! Леді Макбет вимовляє ці слова, намагаючись стерти плями крові з рук після вбивства Дункана.
20. Out, out brief candle.	Згасай, огарок! Початкові рядки відомого монологу Макбета, в якому йдеться про короткість і тлінність життя

KING LEAR

21. more sinned against than sinning	- (людина) несправедливо скривджена. Відомий переклад М. Кузміна: "Переді мною інші / грішніші за мене".
22. the wheel has come full circle	- Описати коло, повернутись до того, з чого починали, здійснити повний оберт. П. Палажченко зауважує, що здебільшого вживається варіант we have come full circle – ми повернулись до того, з чого починали
23. every inch a king	- Увесь, цілком, у всіх відношеннях, до самих кісток
24. How sharper than a serpent's tooth	- Гостріш зубів зміїних невдячність дітища.
It is to have a thankless child	(фраза короля Ліра)
25. That way madness lies	- Але це шлях до безумства

ROMEO AND JULIET

26. What's in a name? - Що в імені тобі моєму?
27. a plague on both your houses / plague on it - Чума обом домам / будь все це проклято.
28. Parting is such sweet sorrow - Розлучення так сумно й так приємно

THE TEMPEST

29. strange bedfellows	- людина, з якою випадково звела доля, тимчасовий союзник, дивні політичні альянси (<i>Politics makes strange bedfellows</i>). Раніше окремі ліжка в домах, особливо пересічних громадян, зустрічались рідко. Особи однієї статі спали разом аж до XVIII ст.
30. brave new world	- О, дивний світе. Здебільшого цей вислів вживається іронічно або з осудом.

AS YOU LIKE IT

31. All the world's a stage	-	Весь світ театр
32. better days	-	Найкращі дні, найкращі часи.
Something / somebody have
seen better days	-	Застаріти, знати кращих часів, відживати свій вік

ANTONY AND CLEOPATRA

33. salad days - Молоді роки, час юнацької незрілості. Цікавим є коментар П. Палажченко: Вживається досить часто, іноді з іронією: *the salad days of detente* – розрядка (міжнародної напруженості) в її першому квітненні. – У розмові можна скористатися українським *молоде та зелене*. Більш "серйозний" переклад - *період / епоха становлення*.

JULIUS CAESAR

34. Friends, Romans, countrymen, lend me your ears. - Друзі, співгромадяни, почуйте мене (початок звернення Марка Антонія на похованні Ю.Цезаря)
35. cry havoc - 1) давати сигнал до грабежу, підбурювати, вести нещадну війну, спустошувати все навколо
2) чинити галас, сіяти паніку
36. to play havoc with smth - Сіяти розруху, спустошувати
37. There is a tide in the affairs of men - В ділах людей приплив є і відплив
38. the dogs of war - Жахи війни, сили війни
39. Et tu Brute? - І ти, Бруте! (фраза помираючого Ю. Цезаря, коли серед нападників він бачить свого друга Брута. Цей вислів часто вживається в жартівливій формі як закид у підступності та зраді)

HENRY VI

40. fight till the last grasp - Битися до останнього подиху

THE MERRY WIVES of WINDSOR

41. As good luck would have it - На щастя
42. and there by hangs a tale - Про це можна чимало розповісти, це довга історія (зустрічається в кількох творах Шекспіра)

THE TWELFTH NIGHTS

43. If music be the food of love, play on - Кохання живить музика; тож грайте
44. Shall I compare thee to a summer's day - Чи ж порівнять тебе із літнім днем? (перший рядок сонетата Шекспіра)

Вправа 2. Прочитати оригінал та переклад балади Р.Кіплінга «THE BALLAD OF EAST AND WEST», вивчити вступний абзац.

Вправа 3. Прочитати баладу «Заповідь» та її переклади українською, обрати улюблений та вивчити.

ТЕМА 7

ВІЛЬНЕ ТА ТВОРЧЕ ВОЛОДІННЯ РІДНОЮ МОВОЮ

Професор перекладу Пітер Ньюмарк (1916-2011), один із творців теорії перекладу в англomовному світі 20 століття, писав у своїй відомій книзі «A Textbook of Translation» (1988, 2006): *A Translator has to have a flair and a feel for his own language. There is nothing mystical about this “sixth sense”, but it is compounded of intelligence, sensitivity and intuition, as well as knowledge* (p. 4).

Микола Михайлович Любимов – блискучий перекладач французької («Гаргантюа і Пантагрюель», «Пані Боварі», «Легенда про Уленшпігела», «Міщанин у дворянстві», «Милий друг», «Севільський цирульник») та іспанської («Дон Кіхот») прози та драматургії у своїй книзі «Переклад – мистецтво» відмічає, що професійний перекладач має володіти свідомістю, що увійшла в тіло і кров, що рідна мова переможе будь-які труднощі, що він здатний все передати, все висловити, що для нього перешкод немає. Без цього усвідомлення, без цієї любові до рідної мови перекладач ризикує відступити перед труднощами (Переклад - засіб ..., 141-142).

Любимов дає дві поради: 1) спостерігайте живу розмовну мову, її звороти, висловлювання скрізь і всюди: надворі, в магазині, у потязі, на зборах... 2) кожную вільну хвилину читайте літературу, читайте вдумливо, помічайте слова і висловлювання, збільшуйте свій словниковий запас.

Дуглас Робінсон, відомий теоретик та практик перекладу у своїй книзі «Як стати перекладачем» також зауважує: «Перекладачі – жадібні ненажери будь-якої літератури. Зазвичай вони читають одразу по чотири книги кількома мовами: художні та документальні, технічні та гуманітарні, найрізноманітніші. Вони й життєві враження поглинають так само жадібно: багато подорожують, живуть за кордоном, навчають іноземних мов, знайомляться з чужою та своєю культурою. І при цьому постійно стежать за тим, як оточуючі використовують мову: водопровідник, шкільний вчитель,

продавчиня сусіднього магазинчика, лікар, бармен, друзі та колеги з різних регіонів та соціальних класів тощо (Робінсон, 28).

Перекладачеві допомагає вільно і творчо володіти своєю рідною мовою: **читання літератури, спостереження за живою мовою, входження в тему, формування індивідуального запасу синонімів, вміння користуватися словниками синонімів і тлумачними словниками.**

Нора Галь, яка переклала понад 25 романів, безліч повістей і більше сотні оповідань, що вийшли з-під пера зарубіжних класиків: А. Сент-Екзюпері, Р. Бредбері, Р. Олдінгтон, Дж.Селінджера, Ч.Діккенса, Т. Драйзера, М.Твена, О'Генрі, Е. По, С. Моема, пише: «Кожного учня, підмайстра, що стоїть на порозі будь-якої професії, де працювати треба зі словом, потрібно зустрічати приблизно так: - Пам'ятай, слово вимагає ставлення обережного. Слово може стати живою водою, але може й обернутися сухим палим листом, порожньою гримучою бляшанкою, а то й ужалити гадюкою. І слово може творити чудеса. А творити дива – щастя. Але ані поспіхом, ані холодними руками дива не створиш і Синього птаха не вхопиш ... А для цього потрібно, перш за все, знати, любити, берегти і нікому не давати в образі рідну мову!» (Нора Галь, 18).

Вправа 1. Найдіть українські відповідники нижченаведеним іношомовним словам:

Акаунт

Біткойн

Верифікація

Воркаут

Гаджет

Гендер

Дедлайн

Інфлюенсер

Квест

Лайк

Лайфхак

Лук

Меседж

Мобінг

Офтоп

Пранк

Скіл

Спам

Тютор/коуч

Фейк

Хейтер

Хайп

Хост

Челендж

Шопінг

ТЕМА 8

ЗНАННЯ РЕАЛІЙ КРАЇНИ, МОВА ЯКОЇ ВИВЧАЄТЬСЯ

Поряд із знанням іноземної та рідної мов, однією з найважливіших складових професіоналізму перекладача є знання реалій мови, що вивчається. Відомий французький лінгвіст, перекладознавець Ж. Мунен підкреслює: «Переклад іноземного тексту вимагає дотримання не однієї, а двох умов: це знання мови та знання цивілізації, з якою пов'язана мова, тобто знання життя, культури та історії народу. Щоб добре перекладати, вивчити мову замало; треба ще вивчити культуру, пов'язану з цією мовою. І таке вивчення має бути не побіжним чи випадковим, а систематичним і фундаментальним».

Відомий український перекладознавець і практик перекладу Олександр Іванович Чередніченко також зауважує: «Професійна компетенція перекладача зумовлена не лише його двомовністю (білінгвізмом), а й обізнаністю як із власною культурою, так і з культурою, до якої належить оригінал. Власне, одне не існує без іншого» (Чередніченко, 174).

З точки зору лінгвістики та перекладознавства, **реалія** – це 1) підвид безеквівалентної лексики; 2) мовні знаки з національно-культурною семантикою (лексичні, фразеологічні одиниці, власні назви), що позначають предмети, персоналії та явища, специфічні для матеріальної та духовної культури країни або спільноти, 3) які не мають точних відповідників в інших мовах. Підкреслю, що формою реалії є мовний знак (одне слово, номінативні словосполучення, скорочення). Наприклад, *биндюжник*, *две большие разницы*, *Староконка*. Або скорочення в англійській мові:

MI5 – ем-ай-5, секретна служба, служба безпеки (скорочена назва контррозвідки, за першими літерами Military Intelligence);

MI6 – ем-ай-6, секретна розвідувальна служба (скорочена назва розвідувальної служби Великої Британії);

TGIF – Thank God it's Friday – Слава Богу, настала П'ятниця.

Англомовні дослідники, говорячи про реалії, називають їх термінами *cultural words*, *cultural terms*, *culture-bound words* та *non-equivalent words*. Можна вживати й варіант, що найчастіше зустрічається в українському науковому дискурсі – *realia*, множина *realia*.

У загальній теорії способи **передачі реалій зводяться** до:

- Запозичення: транскрипції/транслітерації, кальки;
- Опису
- Приблизного перекладу шляхом створення функціонального аналога
- Роз'яснювального перекладу (у лінгвокраїнознавчих та інших словниках)
- Комбінаторного способу.

Наведу декілька прикладів:

Одеські реалії:

Транскрипція / Транслітерація:

1) Молдованка	<i>The Moldovanka</i>
2) Бугаєвка	<i>The Bugayevka</i>

Калькування та напівкалькування:

1) Еврейська больница	<i>The Jewish hospital</i>
2) Две большие разницы	<i>Two great differences</i>
3) Северная гостиница	<i>The Hotel Severnaya</i>
4) Музей Контрабанды	<i>The Museum of Smuggling</i>

Функціональний аналог

1) Биндюжник	<i>Carter</i>
2) Дума	<i>The Town Council</i>

Британські реалії:

Транскрипція/транслітерація:

Beefeater – Біфітер (назва джина)

Калькування:

Blue ruin – «синя отрута» (розмовна назва джина)

Функціональний аналог:

Depth bomb – йорж (суміш пива та віскі);

Описовий переклад:

Newcastle brown – ньюкаслське темне пиво (на думку мешканців Ньюкасла – найкраще пиво у Великій Британії)

Sundowner – чарка спиртного, що випивається перед сном

Роз'яснювальний, здебільшого використовується в комбінації з іншими способами:

Sour – sauer, лимонний коктейль (джин або віскі з лимонним соком, шматочком апельсина тощо).

Вправа 1. Знайдіть та зробіть презентацію про реалії Великобританії.

ТЕМА 9

ВМІННЯ ДОЛАТИ ПЕРЕКЛАДАЦЬКУ ІНТЕРФЕРЕНЦІЮ ТА БУКВАЛІЗМИ

Вміння уникнути диктату оригіналу шляхом подолання перекладацької інтерференції – найважливіша якість професіоналізму перекладача. **Інтерференцією** називають перенесення особливостей рідної мови на іноземну мову, що вивчається, і навпаки.

Отже, будь-який переклад, як правило, завжди починається з буквальної підстановки і ваше основне завдання – шляхом трансформації чи коригування буквального перекладу (там, де це необхідно) навчитися віднаходити оптимальний варіант, поступово долаючи інтерферентний вплив ІТ.

Перекладна інтерференція створює враження неприродності, штучності мови, стилю та тексту, надає останньому чужорідного «акценту». Перекладач діє за законом аналогії: несвідомо, автоматично переносить лінгвістичні властивості оригіналу на текст перекладу, порушуючи при цьому норми мови

Отже, як же боротися з цим, мабуть, найнебезпечнішим ворогом перекладача? Арсенал засобів різноманітний та індивідуальний, перерахуємо деякі з них.

- Перекладачеві, особливо початківцю, дуже важливо навчитися аналізувати кожен свій крок, пояснювати свої дії та їхню причину (*The report says – У доповіді йдеться*).

- Читати оригінальну літературу різних жанрів, читати та зіставляти дані двомовних словників, опановувати мову, навчитися мислити іншою мовою, щоб «перейти» в іншу мовну картину світу (пор. *to drink till all is blue – допитися до білої гарячки; to drink like a fish – нити як швець, to drink till pink elephants – допитися до білої гарячки/білочки*).

- Знати особливості лексичної сполучуваності обох мов. У кожного слова своя лексико-фразеологічна сполучуваність. Вона національна в тому сенсі, що притаманна лише певному конкретному слову певної конкретної мови. Специфіка ця стає очевидною лише при зіставленні мов. Саме тому, вивчаючи іноземну мову, потрібно заучувати слова не окремо, за їх значеннями, а в природних, найбільш сталих комбінаціях, властивих певній мові.

- Вивчати літературу з теорії та практики перекладу, порівнювати оригінали та переклади колег по цеху.

- Розвивати навичку висловлювання (насамперед на матеріалі рідної мови) одного й того ж змісту в різних мовних формах за допомогою різних мовних засобів і граматичних структур, тобто навичку синонімічної гнучкості (*Joy is different for everyone – Щастя кожен розуміє по своєму. У кожного своє поняття щастя. Радість у кожного своя*).

- Не використовувати комп'ютерний переклад. Особливо на початковому етапі діяльності. Інакше ваш переклад буде в кращому разі посереднім, у гіршому – безглуздим та смішним.

- Якщо переклад звучить неприродно, незграбно, штучно, корисно відкласти текст оригіналу убік і викласти зміст фрази іншою мовою чи перекласти фразу вголос, по пам'яті.

- Якщо обрана відповідність не «вкладається» в текст, суперечить іншим частинам тексту, порушує логічну послідовність викладу, слід шукати іншої, а не підганяти під неї всі інші.

- Якщо можна вирішити перекладацьку проблему просто, не шукайте складних шляхів. Іноді й буквальний переклад є єдино вірним. Не намагайтеся обов'язково перефразувати, змінити, перебудувати.

- Набиратися досвіду на практиці, набиваючи перекладацькі гулі, навчаючись на чужих та своїх власних помилках.

Результатом таких помилок є спотворення, неточності та неясності та обумовлені вони здебільшого:

- недостатнім знанням мови та культури оригіналу;
- недостатнім знанням предметної ситуації;
- небажанням чи невмінням вникнути в ідейний зміст твору, особливо індивідуального стилю автора;
- недостатнє володіння мовою перекладу;
- неуважним, зневажливим, нетактовним ставленням до тексту.

Помилки, викликані першими трьома причинами, зазвичай виникають на етапі розуміння, решта – на етапі перевираження.

Всі види буквалізмів можна поділити на слідуючи:

- **лексико-семантичні** буквалізми і неточності (Тут і далі наведені приклади студентських перекладів):

Населення *драматично*
скорочується.

Саме в ті моменти вируюче
полум'я *потребувало*
моментальних рішень.

Президент відповів на запитання
кореспондентів у всіх *деталях*.

Населення *різко* скорочується.

Саме в ті хвилини вируюче полум'я
потребувало *блискавичних*
(*миттєвих*) рішень.

Президент *детально* (*грунтовно*)
відповів *на* запитання
кореспондентів.

- **лексико– сполучувані** буквалізми и неточності:

Натуральний газ (*natural gas*)
Громадський сад (*public garden*)
Зробив послугу (*to do a favor*)
Бути в халепі (*to be in a jam*)
Він здобув *знаменитість* (*He*
became famous).

Не відповідає *стереотипу про*
англійців...

Природний газ
Міський сад
Став у нагоді
Скочити в халепу
Він *став* знаменитим (*відомим*).

Не відповідає *стереотипу* англійців...

- **лексико-фразеологічні** буквалізми и неточності:

Вибитись з рук (*to get out of*
hand.)
Золотий ювілей (*golden*
jubilee).

Відбитися від рук (але: знесилитись).
П'ятдесятирічний ювілей (але:
золоте весілля).

Інша сторона медалі (*the other side of the coin*).

Зворотний бік медалі (але: з іншого боку проблеми).

- **стилістичні (емоційно-експресивні) буквализми і неточності:**

В одній з передач програми *Animal Planet* прозвучало: «Завжди є **шанс**, що вас вкусить змія». В українській мові слово *шанс* має позитивне забарвлення і тому в цьому випадку краще перекласти англійське *chance* українським *небезпека* або *ризик*.

- **синтаксичні буквализми і неточності:**

Повінь змила 100 будинків.

Через повінь зруйновано 100 будинків.

- **граматичні буквализми і неточності:**

Цей роман залишається улюбленим для людей різного віку і з насолодою читається ними (пасив).

Цей роман і зараз полюбляють люди різного віку і з насолодою його читають.

Вони беруть активну участь у процесі розвитку руху за збереження навколишнього середовища (віддієслівні іменники).

Вони активно беруть участь / борються за збереження навколишнього середовища.

- **функціонально-стильові буквализми і неточності:**

Присутність смерті живо відчувається.

Присутність смерті відчувається дуже гостро (сильно).

У результаті повені 5 людей загинуло і 150 залишились без житла.

У результаті повені 5 людей загинуло і 150 залишились без даху над головою.

- **кострубаті, заплутані або незрозумілі фрази (за влучним висловом Н. Галь «туманне багатослів'я»):**

Основна мета винайдення машинного перекладу полягала у з'ясуванні можливості перекладати за допомогою штучного інтелекту. Це стало однією з головних обставин що сприяла скороченню випадків захворювань на СНІД.

Людина винайшла машинний переклад насамперед для того, щоб з'ясувати можливість перекладу за допомогою штучного інтелекту. Саме через це і скоротилися захворювання на СНІД.

Вправа 1. Відредагуйте нижченаведені перекладні речення, уникаючи інтерференції:

1. Хвилюючись, він втратив *контроль* над собою.
2. Він раптом знову загорівся *оптимізмом* (Once more he was optimistic).
3. Внутрішній монолог героїні: Він на все дивиться *занадто песимістично*.
4. Він відчув глибоку *депресію* (depression).
5. Жінка у скрутну хвилину: Небагатьма словами вона *резюмувала* те, що лежало в неї на душі.
6. Тепер, озброєна коханням, вона чудово бачила всі спокуси та *альтернативи*. *Інтуїція* підказувала їй...
7. Каже старий: Але з роками ці мої *імпульси* втратили силу.
8. Він діяв, підкоряючись раптовому *імпульсу*.
9. З розмови сестри з братом про старого батька: Все ж таки нам слід ставитися до нього *максимально* поблажливо.
10. Він намагався переробити *максимум* справ за *мінімальний* час.
11. Мати обожнювала новонародженого сина: мабуть, він був для неї *компенсацією* за всі втрати.
12. Поговорити з ним було *єдиною компенсацією*.

13. Молода жінка шукає вихід зі складної трагічної плутанини особистих стосунків: Вона прокинулася, лежала і думала підвищено *інтенсивно*, як завжди буває зранку.

14. *Сенс* всього, що сталося, дійшов до нього завдяки *інтуїтивному* проблиску.

15. Діти прийняли це з *ентузіазмом*.

ТЕМА 10

ПРОФЕСІЙНЕ ЗАХОПЛЕННЯ

Професійна захопленість або CPD (*continued professional development*) передбачає:

- Членство у фахових спілках та асоціаціях, участь у перекладацьких форумах;
- Читання книг та статей про переклад;
- Розмови про переклади з колегами, обговорення та вирішення проблем, пов'язаних з лінгвістичними перетвореннями, вимогами замовників або неплатежами;
- Відвідування перекладацьких та спеціалізованих курсів і конференцій;
- Знайомство з технічними новинками у своїй галузі, придбання та опанування нового програмного забезпечення;
- Динамічна спеціалізація в одній чи кількох областях за інтересами.

Активна взаємодія з колегами дає нам знання та впевненість, необхідні для протистояння недолугим вимогам, займаючись освітою клієнтів та роботодавців, замість смиренно підкорятися їм, внутрішньо обурюючись. Вона допомагає усвідомити, що замовники потребують нас не менше, ніж ми їх: так, у них є те, що потрібно нам – гроші, але у нас є те, що їм потрібно – вміння перекладати. І ми можемо продавати своє вміння, відчуваючи професійну впевненість і силу, а не потрапляючи до приниженого, підлеглого становища, що змушує погоджуватися на будь-які умови.

ТЕМА 11

ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА І ВИТРИМКА

Перекладач, особливо усний, має бути психологічно підготовлений до перекладу та витриманий. Пропоную кілька основних рекомендацій з психологічної підготовки та витримки:

1. Перед бесідою, лекцією, конференцією, екскурсією на якусь тему тощо перекладачеві слід добре підготуватися: вивчити матеріали та літературу, документи (імена, прізвища), тобто *увійти в тему*. Під темою зазвичай мають на увазі ознайомлення перекладача з основами явищ, що описуються оратором.

2. Необхідно налаштуватися на краще – налаштовуйтеся на успіх, на те, що можливі помилки, огріхи, незручності не применшать загального позитивного враження – адже помилятися може будь-хто.

3. Необхідно налаштуватися на відчуття «спортивної злості»: «Я доведу вам, что впораюсь!»

4. Не вживати перед перекладом заспокійливого, спиртного.

5. Навчіться не розгублюватись, знаходити вихід з будь-якої ситуації, проявляючи кмітливість і винахідливість.

ТЕМА 12

ТИПОВІ НЕПРИЄМНІ СИТУАЦІЇ УСНОГО ПЕРЕКЛАДУ

1. Найстрашніша – **мовчання**, коли після завершення висловлювання замість впевненого та швидкого перекладу зависає важка пауза.

Вихід:

а) попередня підготовка. Якщо можливо, поспілкуватися з тим, кого перекладають: коло питань, тематика, склад групи;

б) використовуючи ключові слова, сімпровізувати і сказати щось, що не суперечить ситуації і підходить для будь-якого випадку, далі скоригувати переклад;

в) вибачитись і попросити повторити (не зловживати!).

2. Все перекладено швидко і чітко, але з точністю до навпаки, тобто **інформація повністю спотворена**.

Вихід:

а) у жодному разі ані мімікою, ані жестами не показувати, що помилилися. Продовжити роботу і при нагоді виправити, додати. Якщо непорозуміння вирішиться само по собі, удати, що нічого не сталося;

б) часто ті, кого перекладають, приходять на допомогу і у наступному відрізку повторюють неправильно зрозумілу інформацію – не розгубитися, сконцентруватися і перекласти.

3. **Серйозні втрати та/або недостатня передача інформації**. Зазвичай, перекладач не вміє завершити речення після перших невдало підібраних слів.

Вихід:

а) компенсувати під час подальшого перекладу, при нагоді, не акцентуючи на цьому уваги;

б) навчитися завершувати невдало розпочаті фрази та речення .

4. Ваш **клієнт припустився помилки**, обмовився, пропустив частину інформації або просто верзе нісенітницю.

Вихід:

виявити винахідливість та перекласти, стримуючи емоції. Можна перепитати.

5. Ваш **клієнт зробив вам зауваження**, виправив або навіть присікався.

Вихід:

Не розгублюйтесь, зберігайте спокій і гідність, не сперечайтесь, завершіть переклад. Але не з викликом – «Я вам доведу». Виявіть тактовність та терпіння.

6. За повної адекватності передачі інформації – **кострубатий, неясний, плутаний, недорікуватий виклад із зайвими словами-паразитами**.

Вихід:

- а) навчитися гарної техніки мови, навичкам ораторського мистецтва;
- б) контролювати своє мовлення;
- в) виробляти середній темп мовлення;
- г) виробляти правильну дикцію;
- д) виробляти правильну тональність;
- е) свобода від звуків і слів-паразитів – екання, мукання, фраз типу «як би, так би мовити, ось, значить, як кажуть, взагалі» тощо.

Отже помірний темп мовлення, чітка дикція, приємна тональність, відсутність слів-паразитів – основа, яка не потребує талантів та знань, лише вашої роботи над шліфуванням.

ТЕМА 13

ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ: ЗРУЧНІ ОН-ЛАЙН ПЕРЕКЛАДАЧИ

MyMemory Translation

Найширша у світі пам'ять перекладів, яка надає доступ до мільйонів слів, перекладених професіоналами, замовниками й не лише! Ви також можете зробити свій внесок у покращення MyMemory за допомогою власних нотаток або редагування записів. Якщо для вашого речення не вдалося знайти вдалий переклад, MyMemory допоможе це зробити за найбільш сучасною технологією.

Переваги:

- Надає надійні та відповідні переклади;
- Гарантує безпеку, приватність та конфіденційність;
- Пропонує швидкі та актуальні тексти;
- Налічує мільйони професійно перекладених слів.

Недоліки:

- Він не може перекладати сленг та інші релевантні фрази мовного середовища.

iTranslate

Переваги:

- У цьому додатку для перекладу доступна 101 мова;
- Відразу доступні всі важливі фрази на різні випадки життя;
- Додаток доступний як для користувачів iOS, так і для Android.

Недоліки:

- Для того, щоб почати користуватися ним, вам необхідно завантажити програму на свій смартфон, планшет або ноутбук.

Babylon Translator

Переваги:

- Нараховує понад 75 мов;
- Babylon Translator є дієвим ресурсом, який пропонує досить точні переклади;
- Можна використовувати онлайн-платформу для швидкого пошуку або встановлювати програмне забезпечення;
- Надає послуги професійного перекладача. Вебсайт дозволяє користувачам перекладати офіційні документи в оригінальному форматі, а також розпізнає живий розмовний текст;
- Пропонує універсальну платформу, з якої ви можете перекладати окремі слова, повні речення, а також знаходити антоніми та синоніми;
- Його база даних, що містить понад 1700 словників, тезаурусів, глосаріїв, лексиконів та енциклопедій, охоплює неймовірно широкий спектр тем;
- Простий інтерфейс.

Недоліки:

- Якщо хочете завантажити програмне забезпечення, необхідно буде заплатити.

Systran

Переваги:

- Програмне забезпечення для перекладу Systran доступне 15 різними мовами;
- Є досить популярним серед студентів;
- Дає змогу перекласти вебсторінку будь-якою мовою, яка вам необхідна. Це дуже зручно під час підготовки до іспитів, коли необхідно вивчати іноземні джерела.

Недоліки:

- Розраховувати на абсолютно точний переклад професійного рівня не варто. Переклад тут відтворюється без повсякденних розмовних висловів, адже не враховує безпосередньо контекст написаного.

PROMT Online Translator

Хоча цей ресурс не пропонує стільки мов для перекладу, як інші вебсайти, PROMT Translator має немало корисних функцій.

Переваги:

- Автоматичне визначення мови;
- Віртуальна клавіатура;
- Можливість вибору теми для перекладу;
- Дає змогу перевіряти правопис, копіювати, вставляти та отримувати доступ до словника. Якщо вам потрібне програмне забезпечення для перекладу, то його можна завантажити після придбання;
- Використовує автоматичне визначення мови й навіть обирає тему для перекладу;
- Якісний результат;
- Можна легко зберегти, скопіювати або вставити перекладений текст;
- Присутня віртуальна клавіатура, тому якщо ви користуєтеся сайтом на планшеті, наприклад, вводити слова чи вирази доволі легко.

Linguee

Переваги:

- Доступний у широкому спектрі мов, включно з англійською;
- З'явився на ринку ще з 2007 року і є одним із найпопулярніших вебсайтів серед студентів;
- Механізм роботи досить простий: ви вводите потрібну фразу або слово у відповідне поле пошуку, і вам демонструють різні переклади. Однак, якщо необхідно перекласти великий масив тексту, слід бути уважним,

оскільки ви не можете додати більше, ніж 12 слів у рядку пошуку одночасно. Таким чином, як тільки ви вводите фразу для перекладу, програма спочатку розуміє контекст, а потім надає кілька варіантів на цій основі, відшукавши відповідні слова і фрази.

- Це також дуже ефективний і точний механізм для перекладу лексики. Він пропонує справді велику кількість варіантів, зокрема й менш поширені.

Word Reference

Переваги:

- Всупереч тому, що це не інструмент для перекладу в режимі реального часу, як попередні, Word Reference є справжнім довідником. Отож, коли справа доходить до перекладів і визначень, вам точно знадобиться цей помічник.
- Для того, щоб розвіяти всі сумніви, особливо коли йдеться про фразові дієслова, вирази та ідіоми Word Reference не тільки перекладає слова, а й наводить доречні приклади як використовувати знайдене слово у реченні, а ще надає його синоніми.

Zanata

Переваги:

- Програма для перекладачів, творців контенту та розробників;
- Zanata керує всім робочим процесом перекладу й дозволяє перекладачам зосередитися саме на перекладі, а не на інструментах або форматах;
- Знаходить та пропонує найкращі відповідники перекладу та працює в будь-якому веббраузері без необхідності встановлення;
- Кілька перекладачів можуть працювати з редактором паралельно та спілкування у режимі реального часу в чаті.

Microsoft Language Portal

Переваги:

- Ще один інструмент для професіоналів;
- Згодиться для перекладачів, які спеціалізуються на ІТ та програмному забезпеченні;
- Мовний портал Microsoft дозволяє користувачам шукати переклади ключових термінів та загальної термінології ІТ. База таких термінів містить приблизно 25 000 прикладів, включаючи англійські визначення, перекладені до близько 100 мов
- Можливість завантажити корисні збірки, які можуть знадобитися під час роботи.

SayHi

Переваги:

- Цей онлайн-помічник стане в пригоді під час подорожей та поїздок. Коли ви використовуєте SayHi, не потрібно вводити текст — просто промовте фразу в мікрофон свого смартфона. Тоді програма видасть переклад, а згодом транскрибує його, щоб фразу побачив і почув ваш співрозмовник.
- SayHi охоплює 90 мов і діалектів і навіть дозволяє встановити швидкість, з якою ви будете прослуховувати перекладений текст.

TextGrabber

Переваги:

- Цей перекладач також корисний для туристів та любителів подорожей. Оскільки читати меню, вуличні знаки та електронні посібники іншими мовами часто є відверто непростим завданням, TextGrabber дозволяє направляти камеру телефону на текст та миттєво перекладає його.
- З його допомогою: надсилайте електронні листи, переходьте за посиланнями, шукайте місця на картах, перекладайте понад 100

мовами, редагуйте, озвучуйте та діліться результатом будь-яким зручним способом!

- Перекладач легко й швидко відцифровує фрагменти тексту з різних поверхонь та перекладає в автономному режимі, навіть без підключення до Інтернету.
- Унікальний режим розпізнавання аналізує інформацію більш ніж 60 мовами.

DeerL

Переваги:

- Перекладач онлайн створює цілі тексти, які будуть звучати природно;
- DeerL працює на базі нейромереж, які здатні розпізнавати контекст та розуміти відтінки значень;
- Перевагою цього перекладача є також можливість працювати з цілими документами та файлами. Також DeerL може розпізнавати мову та пропонувати **синоніми** до слів;
- Завантажити перекладач можна на iOS та Android.

Недоліки:

- Перекладач пропонує всього близько 30 мов та має обмеження кількості символів, доступних для перекладу у безплатній версії програми. Таким чином, користувач може перекласти до 5000 символів за один раз на будь-яку з доступних мов.

Google Translate

Напевне, найвідоміший та найдоступніший онлайн-перекладач на теперішній час.

Переваги:

- підтримує понад 100 мов, включаючи латинь та маловідомі мови світу;
- може працювати в режимі офлайн;
- безплатний;

- дає можливість користувачу перекладати текст з фото або в режимі реального часу, через камеру пристрою.

Недоліки

- “машинність” та неприродність перекладу та неточність алгоритмів: будь-який користувач може виправити переклад, який потім буде запропонований іншим користувачам. Однак, це зовсім не означає, що переклад буде правильним;
- Погано розпізнає відтінки значень та не завжди реагує на контекст.

Однак, для перекладу окремих слів чи виразів — чудовий варіант, адже цей перекладач показує синоніми, тлумачення слова та частоту використання кожного зі значень.

Як використовувати ChatGPT для перекладу — шість корисних порад

ChatGPT може перекладати тексти з десятків мов, включаючи українську. Хоча ChatGPT не професійний перекладач, він може стати надійним інструментом для перекладу. ChatGPT навчений великій кількості текстів десятками мов, тому має більше опцій для професійного перекладу, ніж традиційні інструменти перекладу.

Однак, щоб якнайкраще використовувати ChatGPT як інструмент перекладу, вам потрібно творчо підійти до підказок, тому пропонуємо вам способи, щоб отримати найкращі результати від ChatGPT як від інструменту перекладу.

1. Вказуйте контекст

Однією з ключових переваг ChatGPT перед такими популярними інструментами перекладу, як Google Translate, є його здатність точно враховувати контекст тексту під час створення перекладу, це може значно покращити якість вашого перекладу.

2. Читайте пояснення

Ви також можете дати завдання ChatGPT для того, щоб вам надали базову інформацію, додавши інструкції до запиту на переклад. Додайте текст, після

чого вкажіть «і поясни це мені» або «надай довідкову інформацію», щоб отримати пояснення. Ви також можете вказати йому використовувати певний тон для перекладу тексту так, як це зробив би хтось інший.

3. Обов'язково вкажіть жанр тексту

Ще один важливий фактор, який може підвищити точність вашого перекладу, — це пряме вказування типу тексту, який ви намагаєтеся перекласти. Наприклад, це ідіома, пісня, фінансовий документ чи звичайний текст? Просте повідомлення ChatGPT про те, що ви намагаєтеся перекласти, дає чат-боту перевагу щодо надання точніших перекладів.

4. Вказуйте цільову аудиторію

Іноді переклад може бути занадто технічним або просто невідповідним для цільової аудиторії. Використання передачі стилю в ChatGPT може допомогти налаштувати тон і стиль перекладу відповідно до цільової аудиторії чи галузі. Отже, якщо ви перекладаєте юридичний документ, переклад може зберегти оригінальне значення автора, використовуючи більш звичайні формулювання. Деякі тексти можуть містити терміни та фахову лексику, яку може бути важко перекласти, якщо немає відповідних знань у цій області. У таких випадках важливо проводити додаткові дослідження, щоб зрозуміти значення термінів та правильно їх перекласти.

5. Звертайте увагу на граматику

Дотримуйтесь граматичних правил при перекладі тексту, але іноді речення можуть бути складними або неоднозначними. У таких випадках важливо звертати увагу на граматику та зміст речення для досягнення перекладу без помилок.

6. Пам'ятайте про помилки

Якщо використовується переклад за допомогою ШІ, важливо звернути увагу на можливі помилки, що можуть виникнути через обмеження програмного забезпечення. Також важливо перевіряти переклад на граматичні помилки та визначити, чи відповідає він заданому контексту.

ТЕМА 14

ДЕ ЗНАЙТИ ЗАМОВЛЕННЯ НА ПЕРЕКЛАД: КРАЩІ ПЛАТФОРМИ ТА МЕТОДИ ПОШУКУ КЛІЄНТІВ

Замовлення на переклад на онлайн-біржах: які платформи найкраще підходять для перекладачів

Онлайн-біржі фрілансерів – це популярний спосіб для перекладачів знайти нових клієнтів та отримувати замовлення на переклад. Серед найпопулярніших бірж можна назвати **Upwork, Freelancer, Fiverr, ProZ** та інші. Кожна з цих бірж має свої особливості та вимоги, і вибір тієї, яка підійде найбільше, залежить від потреб та переваг перекладача.

Однак, якщо ви шукаєте біржу, яка спеціалізується виключно на перекладах, то **TranslatorsAuction** може стати гарним вибором. Ця онлайн-біржа надає можливість створювати профіль, вказувати мовні пари та отримувати доступ до різних замовлень на переклад у різних галузях. Крім того, на TranslatorsAuction можна брати участь у конкурсах на кращий переклад, що може допомогти перекладачам отримати додаткову рекламу та підвищити свою репутацію. Важливою перевагою біржі є відсутність комісій для перекладачів.

Прямий контакт із клієнтами: як знайти та зв'язатися з потенційними клієнтами?

Прямий контакт із потенційними клієнтами може бути одним із найефективніших способів пошуку замовлень на письмовий переклад. Але як знайти таких клієнтів та зв'язатися з ними? Розглянемо кілька корисних порад:

1. Створіть профіль на професійних мережах: LinkedIn, Xing, Viadeo, а також спеціалізованих сайтах, присвячених перекладу.

2. Використовуйте пошукові системи, такі як Google, щоб знайти компанії, які потребують перекладацьких послуг. Вивчіть веб-сайти цих компаній, знайдіть контактні дані та надішліть їм електронний лист або зателефонуйте, щоб запропонувати свої послуги.
3. Розгляньте можливість співпраці з фрілансерами та іншими перекладачами.
4. Не забувайте, що найкращий спосіб знайти нових клієнтів – це утримання старих. Спілкуйтеся з клієнтами, з якими ви вже працювали, та запропонуйте їм свої послуги знову.
5. Постійно поповнюйте свій список контактів та спілкуйтеся з людьми у своїй галузі. Чим більше зв'язків у вас є, тим більше шансів отримання нових замовлень.
6. Не забувайте про соціальні мережі.

Співпраця з перекладацькими агентствами: як знайти надійних партнерів та отримувати замовлення на переклад через них?

Якщо ви хочете отримувати замовлення на переклади через перекладацькі агенції, то є кілька способів знайти надійних партнерів:

1. Пошук в Інтернеті.
2. Рекомендації від інших перекладачів.
3. Участь у спільнотах перекладачів.
4. Участь у конкурсах та тендерах.
5. Просування свого бренду.

Що потрібно зробити, щоб стабільно отримувати замовлення на переклад?

1. Створити професійне портфоліо. До професійного портфоліо можна включити такі матеріали, як переклади текстів різної складності, відгуки клієнтів та рекомендації від колег. Також можна додати інформацію про вашу освіту та досвід роботи. Оформлення портфоліо має бути професійним і

акуратним. Ви можете створити свій сайт або сторінку на спеціалізованій платформі, де ви зможете розмістити свої роботи та інформацію про себе. Важливо також оновлювати своє портфоліо і додавати в нього нові роботи в міру їх виконання.

Якщо ви хочете дізнатися детальніше про те, як створити професійне портфоліо та резюме, можете прочитати статтю за цим посиланням: [<https://translatorsauction.com/blog/uk/rezjume-perekladacha/>].

2. Просувати свій бренд. Соціальні мережі, блоги та інші онлайн-платформи можуть бути дуже ефективними інструментами для просування свого бренду та залучення нових клієнтів. Один із додаткових способів просування – це створення свого сайту. Для створення сайту можна використовувати різні платформи, такі як Wix, Squarespace, Joomla та інші. Однак, найкращою платформою на наш погляд може бути WordPress. Ця платформа дозволяє створювати сайти будь-якої складності, має безліч доповнень і тем для налаштування зовнішнього вигляду та функціоналу.

Для того, щоб дізнатися більше про те, чому WordPress є найкращою платформою для веб-розробки та побачити приклади перекладацьких сайтів, зроблених на WordPress, ви можете ознайомитися з відповідною статтею на нашому сайті (<https://translatorsauction.com/blog/uk/wordpress-2/>). Потрібно враховувати, що створення та підтримка сайту – це довгостроковий процес, який потребує часу та зусиль. Необхідно регулярно оновлювати контент та стежити за технічними аспектами, такими як швидкість завантаження та оптимізація для пошукових систем.

3. Встановити чіткі правила роботи. Встановлення ясних правил є важливим чинником для успішної кар'єри перекладача. Насамперед необхідно визначити послуги, що надаються, та цінову політику, враховуючи такі фактори, як обсяг роботи, складність тексту, тематика та терміновість замовлення.

Крім того, слід встановити графік роботи та можливі канали зв'язку з клієнтами. Для закріплення чітких правил роботи рекомендується укладати договори з клієнтами, в яких будуть прописані всі умови та вимоги до роботи..

6. Підтримувати добрі стосунки з клієнтами.

Для того щоб підтримувати добрі стосунки з клієнтами та отримувати постійні замовлення на переклад, слід застосовувати кілька методів:

- Встановлюйте зв'язок із клієнтами: намагайтеся не тільки виконувати роботу, а й підтримувати контакт із замовниками. Відповідайте на їхні запитання та повідомляйте про хід виконання завдання.
- Дотримуйтесь термінів: не спізнуйтеся з виконанням замовлень, повідомляйте про затримки заздалегідь і пропонуйте альтернативні терміни.
- Доступність: будьте доступні для спілкування із замовниками і готові відповісти на запитання електронною поштою, телефоном або месенджерами.
- Якість: намагайтеся виконати роботу на високому рівні, перевірте свої переклади на помилки, використовуйте сучасні технології та інструменти.
- Знижки та бонуси: враховуйте потреби клієнтів, пропонуйте знижки та бонуси за постійну співпрацю або великі замовлення.
- Зворотній зв'язок: не забувайте просити зворотний зв'язок про виконані роботи. Це дасть змогу дізнатися про свої сильні та слабкі сторони і поліпшити якість своїх послуг.
- Дотримуючись цих методів, ви зможете встановити довгострокові відносини з клієнтами та отримувати постійні замовлення на переклад.

Висновок

Насамкінець, хочемо запропонувати кілька порад для перекладачів, які прагнуть розвиватися у своїй професії та збільшувати кількість замовлень на переклад.

1. Перша і найважливіша порада – не варто сидіти склавши руки і чекати, коли замовлення самі надійдуть. Необхідно активно шукати роботу, використовуючи всі доступні інструменти – онлайн-біржі фрилансерів, спеціалізовані портали, прямий контакт із клієнтами та співпрацю з перекладацькими агентствами.

2. Крім того, для успішної кар'єри перекладача необхідно створити професійне портфоліо, постійно підвищувати свій рівень кваліфікації, просувати свій бренд і встановити чіткі правила роботи з клієнтами.

3. І звісно, не забувайте про важливість підтримання добрих стосунків із клієнтами. Будьте ввічливі та професійні у спілкуванні, стежте за якістю своєї роботи та не бійтеся просити зворотний зв'язок.

Бажемо всім перекладачам удачі в розвитку своєї кар'єри, безлічі замовлень на переклад і постійного зростання професійного рівня!

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безпалова К. В., Коваленко О. В. Інтерференція, буквализм і буквальний переклад: визначення та розмежування. Abstracts of the II International Scientific and Practical Conference «Creation of new ideas of learning in modern conditions», September 25-27, 2023, Bordeaux, France. Рр. 193-195. <https://eu-conf.com/events/creation-of-new-ideas-of-learning-in-modern-conditions/>
2. Бучумаш А., Дерік І. Проблема неперекладності, шляхи її подолання у перекладі. Науковий вісник ПНПУ ім. К.Д.Ушинського, 2022. №35. С.18 – 29.
3. Валігура О. Фонетична інтерференція в англійському мовленні українських білінгвів: монографія. Тернопіль, 2008. 292с.
4. Верба Л.Г. Порівняльна лексикологія англійської та української мов: Посібник. Вінниця: Нова книга, 2003. 160с.
5. Волошок І.Ю. Інтерференція та її типи на різних мовних рівнях. Педагогічні науки: збірник наук. праць, 2012. Вип. 62. С.81 – 85.
6. Галь Н. Слово живое и мертвое. М.: Издательский дом «София», 2003. 608 с.
7. Гринько О.С., Коваленко О.В. Чинники, що зумовлюють буквализми. Сучасні виклики та актуальні проблеми науки, освіти, технологій і суспільства: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Ізмаїл, 6 жовтня 2023 р.): у 2 ч. Ізмаїл: ЦФЕНД, 2023. Ч. 1. С. 47 – 49. <http://www.economics.in.ua>
8. Дубенко О.Ю. Порівняльна стилістика англійської та української мов: Практикум. Вінниця: Нова Книга, 2011. 328с.
9. Єрмоменко С.В. Декомпресія тексту у процесі перекладу. Записки з романо-германської філології, 2016. Вип.1 (36). Одеса: КП ОМД. С. 33 – 38.
10. Карабан В.І., Мейс Дж. Translation from Ukrainian into English. Переклад з української мови на англійську. Вінниця: Нова Книга, 2003. 608 с. Режим доступу: <http://194.44.152.155/elib/local/+sk666868.pdf>.
11. Коваленко О.В., Чернова Ю.А. Типологія лексичних буквализмів. Interdisciplinary research: scientific horizons and perspectives: collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the VI International Scientific and Theoretical Conference, October 13, 2023. Vilnius, Republic of Lithuania. Рр. 46-49. <https://doi.org/10.36074/scientia-13.10.2023>
12. Коптілов В. Теорія і практика перекладу: Навчальний посібник. К.: Юніверс, 2002. 280 с. Режим доступу: https://archive.org/details/pereklad/Koptilov_Viktor_Teoriya_i_praktyka_perekladu2002
13. Корунець І.В. Порівняльна типологія англійської та української мов. Навчальний посібник. Вінниця: НОВА КНИГА, 2004. 464 с. Режим доступу: https://books.google.com.ua/books?id=JHLOCgAAQBAJ&printsec=copyright&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false
14. Корунець І.В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад). 5-е вид., випр. і доп. Вінниця: Нова Книга, 2017. 448 с.
15. Левіцький А.Е. Порівняльна граматики англійської та української мов. Київ: Київський університет, 2008. 264 с.
16. Максимов С.Є. Практичний курс перекладу (англійська та українська мови). Теорія та практика перекладацького аналізу тексту для студентів факультету перекладачів. К.: Ленвіт, 2010. 175 с.
17. Матузкова О.П. Перекладацька хвороба буквализму та як з нею боротися. *Записки з романо-германської філології*. Вип.18. Одеса: Фенікс, 2007. С. 80 –91.
18. Матузкова Е.П. Основные параметры предпереводческого анализа текста. "Нова Філологія". Збірник наукових праць. Запоріжжя: ЗНУ, 2009. №34. С. 294 – 299.
19. Матузкова О.П. Стратегії та аналіз в усному та письмовому перекладі: Метод.посібник / Матузкова О.П., Гринько О.С., Горбатюк Н.О. – Одеса: Букаєв В.В., 2020. – 67 с. (електронне видання). Режим доступу: http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/28579/1/horbatiuk_strategii.pdf

20. Матузкова О.П. Перекладаємо з української мови англійською професійно: Навчально-методичний посібник із курсу «Практика перекладу» / Матузкова О.П., Гринько О.С., Негру А.П. Одеса: Букаєв В.В., 2021. 160 с. Режим доступу: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/30352>.
21. Матузкова О.П. Переклад як професія: професійні компетентності, цінності, виклики: Метод. вказівки для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти / Матузкова О.П., Безпалова К.В., Семьонова О.Ю. Одеса: Букаєв В.В., 2021. 31 с.
22. Матузкова О.П., Гринько О.С. Локалізація як актуальний напрямок навчання перекладачів у вищій школі. Conference Proceedings. XXV International Science Conference “Promising Ways of improving science and scientific solutions”. June 26-28, 2023/ Warsaw, Poland. С. 162 – 165.
23. Матузкова О.П., Коваленко О.В. Інтерференція у перекладі. Conference Proceedings. The IV International science conference “Science, people and the latest technologies” October 09 – 11, 2023. Sofia, Bulgaria. С.159 –161.
24. Партико З.В. Норми редагування перекладів. Вісник книжкової палати, 2013. №7. С. 9 – 13.
25. Раєвська І.В., Коваленко О.В. Типологія етимологічних буквализмів. Наукові тренди постіндустріального суспільства: матеріали III Міжнародної наукової конференції, м. Харків, 13 жовтня, 2023 р. / Міжнародний центр наукових досліджень. Вінниця: ТОВ «УКРЛЮГОС Груп, 2023. С. 90 – 92.
<https://doi.org/10.36074/mcnd-13.10.2023>
26. Рильський М. Мистецтво перекладу: Статті, виступи, нотатки. К.: Радянський письменник, 1975. 344 с.
27. Рибіна Н.В. Білінгвізм та інтерференція як тенденції мовного розвитку сучасного суспільства: проблеми та способи їх вирішення. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. 2015. Т.1. №59. С.176 –178.
28. Ребрій О.В. Сучасні концепції творчості у перекладі. Х.: ХНУ імені В.Каразіна, 2012. 376 с. Режим доступу:
<http://ekhnuir.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/8879/2/monograph-2012.pdf>
29. Ролік А.В., Лепухова Н.І., Блажко М.І. Буквальні та інші перекладацькі помилки. *Література та культура Полісся*. №104. Серія «Філологічні науки». №19. С. 164.
30. Селіванова О.О. Проблема диференціації перекладацьких трансформацій. *Нова філологія*, 2012. №50. С. 201 – 208.
31. Скиба С.М., Чичкан О.с. Запобігання буквализму при відтворенні комунікативного завдання заголовка інформаційного повідомлення у трансляті. *Вісник СумДУ*. № 11(95). 2006. Том 1. С.192 – 198.
32. Стріха М.В. Український художній переклад: Між літературою і націєтворенням. К.: Факт – Наш час, 2006. 344с.
33. Шаблій О.А. Міжмовна інтерференція як психолінгвістична універсальність. *Мовні та концептуальні картини світу: Зб.наук.праць*. Київ: Від. дім Дмитра Бураго, 2004. Вип.11. Кн.1. С. 371 – 375.
34. Швейцер А.Д. Буквальный перевод и интерференция. Перевод и коммуникация. М. ИЯЗРАН, 1996. С. 22 – 35.
35. Чередниченко О. І. Про мову і переклад. К.: Либідь, 2007. 247 с.
36. Яровенко Л.С., Кирилова М.Д. До проблеми перекладацької інтерференції. *Нова філологія*. Запоріжжя: ЗНУ, 2010. Вип 41. С. 208 – 2013.
37. Bell R.T. Translation and translating. – Longman, 1997.
38. Duff A. Translation. Oxford University Press, 1996. 160 p.
39. Hatim B., Mason I. Discourse and the translator. Longman, 1997. 142 p.
40. Newmark P.A. A Textbook of Translation. Longman, 2006. 290 p.
41. Translation. History. Culture: a sourcebook / [translated and edited by] André Lefevere. General editors: Susan Bassnett and André Lefevere. London; New York: Routledge, 2003. 182 p.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
ТЕМА 1. ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ПРОФЕСІЇ ПЕРЕКЛАДАЧА	5
ТЕМА 2. ОСНОВНІ СКЛАДОВІ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ ПЕРЕКЛАДАЧА-ПОЧАТКІВЦЯ. ПРОФЕСІЙНИЙ КОДЕКС ТА НАДІЙНІСТЬ ПЕРЕКЛАДАЧА	7
ТЕМА 3. БІБЛІЯ ТА БІБЛЕЇЗМИ.....	12
ТЕМА 4. БІБЛІЯ ТА ПЕРЕКЛАД.....	17
ТЕМА 5. ЗНАННЯ КЛАСИЧНОЇ МІФОЛОГІЇ	23
ТЕМА 6. ЗНАННЯ ТВОРЧОСТІ НАЙВИДАТНІШИХ ПИСЬМЕННИКІВ	25
ТЕМА 7. ВІЛЬНЕ ТА ТВОРЧЕ ВОЛОДІННЯ РІДНОЮ МООВОЮ	31
ТЕМА 8. ЗНАННЯ РЕАЛІЙ КРАЇНИ, МОВА ЯКОЇ ВИВЧАЄТЬСЯ.....	34
ТЕМА 9. ВМІННЯ ДОЛАТИ ПЕРЕКЛАДАЦЬКУ ІНТЕРФЕРЕНЦІЮ ТА БУКВАЛІЗМИ.....	37
ТЕМА 10.ПРОФЕСІЙНЕ ЗАХОПЛЕННЯ	43
ТЕМА 11. ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА І ВИТРИМКА	44
ТЕМА 12. ТИПОВІ НЕПРИЄМНІ СИТУАЦІЇ УСНОГО ПЕРЕКЛАДУ	45
ТЕМА 13. ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ: ЗРУЧНІ ОН-ЛАЙН ПЕРЕКЛАДАЧИ.....	47
ТЕМА 14. ДЕ ЗНАЙТИ ЗАМОВЛЕННЯ НА ПЕРЕКЛАД: КРАЩІ ПЛАТФОРМИ ТА МЕТОДИ ПОШУКУ КЛІЄНТІВ.....	55
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	60

Навчальне видання

ОСНОВИ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ ПЕРЕКЛАДАЧА

МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

до занять та самостійної роботи
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 035 Філологія спеціалізації
035.041 Германські мови та літератури (переклад включно),
перша – англійська, освітньої програми "Переклад з
англійської мови та другої іноземної українською"

Укладач

Матузкова Олена Прокопівна

В авторській редакції

Підп. до друку 13.06.24. Формат 60х84/8
Ум.-друк. арк. 7.4. Наклад 20 пр.
Зам. № 1546.

Видавець Букаєв Вадим Вікторович
вул. Пантелеймонівська, 34, м. Одеса, 65012.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 2783 від 02.03.2007 р.
Тел. 0949464393, e-mail: 7431393@gmail.com